פב דִּין צוֹאָה יְבֵשָׁה, וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א [א]צוֹאָה יְבֵשָׁה כָּל־כָּךְ שֶׁאִם יִזְרְקֶנָּה (א) (א) תִּתְפָּרֵךְ, הֲרֵי הִיא כְּעָפָר וּמֻתָּר לִקְרוֹת כְּנֶגְדָּהּ, [ב]וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהּ רֵיחַ רָע: הגה *וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא הָוֵי כְּעָפָר רַק אִם נִפְרֶכֶת עַל־יְדֵי גְלִילָה בְּלֹא זְרִיקָה *וְכֵן עִקָּר (רש״י והרא״ש פרק מי שמתו וטור): **ב** [ג]מֵי־רַגְלַיִם שֶׁנִּבְלְעוּ (ב) בַּקַּרְקַע, אִם הָיוּ מַרְטִיבִין הַיָּד אָסוּר לִקְרוֹת כְּנֶגְדָּם: הגה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵינוֹ אָסוּר רַק בְּטוֹפֵחַ עַל־מְנָת (ג) (ג) לְהַטְפִּיחַ, (ד) וְיֵשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה:

א בְּרָכוֹת כ״ה ב בְּבָבוֹ מְנוּחַ ג שָׁם בַּגְּמָרָא לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ג מֵהִלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע

פג דִּינֵי בֵּית־הַכִּסֵּא בִּקְרִיאַת שְׁמַע, וּבוֹ ה׳ סְעִיפִים:

א (א) [א]אָסוּר לִקְרוֹת כְּנֶגֶד בֵּית־הַכִּסֵּא יָשָׁן אֲפִלּוּ (ב) פִּנּוּ מִמֶּנּוּ הַצּוֹאָה. *[ב]וְנִרְאֶה לִי דְּהַיְנוּ (ג) כְּשֶׁאֵין לוֹ מְחִצּוֹת, *אֲבָל אִם יֶשׁ לוֹ (א) (ד) מְחִצּוֹת, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צוֹאָה קוֹרֵא כְּנֶגְדּוֹ בְּסָמוּךְ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, *אִם

א בְּרָכוֹת כ״ו ב בֵּית־יוֹסֵף מִמַּשְׁמָעוּת הַגְּמָרָא שָׁם

בְּאֵר הֵיטֵב

(א) **תִּתְפָּרֵךְ.** אֲבָל אִם תִּשָּׁבֵר לִשְׁנַיִם לֹא מַהֲנֵי, כ״מ. וּבִזְמַן הַקֹּר שֶׁהַצּוֹאָה נִקְרֶשֶׁת הַרְבֵּה כְּאֶבֶן צ״ע אִם שָׁרֵי לִקְרוֹת כְּנֶגְדָּהּ, אִי בָּתַר הַשְׁתָּא אָזְלִינַן אוֹ שֶׁיֵּשׁ לֶאֱסֹר דְּעֲדַיִן שֵׁם צוֹאָה עָלֶיהָ כֵּיוָן שֶׁיְּכוֹלָה לַחֲזֹר לְקַדְמוּתָהּ בִּזְמַן הַחֹם, עמ״א. וּבִבְאֵר הֵיטֵב אֲשֶׁר לְפָנַי כָּתַב וְנ״ל רְאָיָה לֶאֱסֹר מִמִּשְׁנָה ב׳ פֶּרֶק ג׳ דְּטָהֳרוֹת ע״ש וְדוּ״ק עכ״ל. וְאָנֹכִי עִיַּנְתִּי שָׁם וְדִקְדַּקְתִּי וְלֹא אוּכַל לְהָבִין כַּוָּנָתוֹ שֶׁיְּהֵא מִשָּׁם רְאָיָה לֶאֱסֹר לְדִין זֶה, וְאַדְּרַבָּה יוֹתֵר [נִרְאֶה] לְהַתִּיר כְּמ״ש הַמ״א ע״ש: (ב) **לְהַטְפִּיחַ.** פי׳ שֶׁאִם מַנִּיחַ יָדוֹ עֲלֵיהֶם מַעֲלָה לַחוּת בָּהּ שֶׁאִם יַנִּיחֶנָּה עַל דָּבָר אַחֵר מְקַבֵּל מִמֶּנָּה לַחוּת, וְאִם אֵינָן לַחִים כָּל־כָּךְ מֻתָּר:

(א) **מְחִצּוֹת.** אֲפִלּוּ אֵין גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה, ב״י. וּבַ״ח פָּסַק דִּבְעֵי דַּוְקָא מְחִצּוֹת גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה. וְהָאַחֲרוֹנִים חָלְקוּ עַל הַב״י וְהִקְשׁוּ עָלָיו, וְהֶעֱלָה הַמ״א דְּאֵין לְהָקֵל אֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ מְחִצּוֹת גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה, וְהַמֵּקֵל יִרְאֶה עכ״פ שֶׁיִּהְיוּ גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה. וְאִם מַגִּיעַ לוֹ רֵיחַ רָע נ״ל דְּאָסוּר לְכ״ע, עַיֵּן סי׳ עט סָעִיף ב, וְכ״כ הַל״ח דִּמְחִצּוֹת בה״כ אֵין מוֹעִילוֹת לְרֵיחַ. וְדִבְרֵי ל״ח אֵלּוּ נִרְאֶה דְּאִשְׁתְּמִיט מֵהַמְחַבֵּר עֹלַת־תָּמִיד ע״ש. וְכָךְ הֶעֱלָה הַט״ז דְּאֵין לְהָקֵל בִּשְׁבִיל הַמְּחִצּוֹת. וְסִיֵּם הַט״ז: וְנִרְאֶה דְּחֻמְרַת בה״כ זֶה הוּא דַּוְקָא בִּמְחִצּוֹת שֶׁאֵינָם נַעֲשִׂים אֶלָּא בִּשְׁבִיל בה״כ כְּגוֹן שֶׁעָשָׂה בֶּחָצֵר חֶדֶר מְיֻחָד לָזֶה,

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) **תִּתְפָּרֵךְ.** וְדַוְקָא (א) לְפֵרוּכִין דַּקִּין, אֲבָל לִשְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה לֹא מַהֲנֵי. וּבִימֵי הַקֹּר שֶׁהַצּוֹאָה נִקְרֶשֶׁת הַרְבֵּה כְּאֶבֶן, וְגַם אֵין מַגִּיעַ אָז מִמֶּנָּה שׁוּם סִרְחוֹן, נִסְתַּפֵּק הַמָּגֵן־אַבְרָהָם אִי שָׁרֵי לִקְרוֹת כְּנֶגְדָּהּ: אִי בָּתַר הַשְׁתָּא אָזְלִינַן, אוֹ עֲדַיִן שֵׁם צוֹאָה עָלֶיהָ כֵּיוָן שֶׁיְּכוֹלָה לַחֲזֹר לְקַדְמוּתָהּ בִּזְמַן הַחֹם. (ב) וְהָאַחֲרוֹנִים הִסְכִּימוּ כֻּלָּם בָּזֶה לֶאֱסוֹר⁽¹⁾, וְאַף בְּדִיעֲבַד אִם קָרָא, (ג) צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע וּלְהִתְפַּלֵּל בְּתוֹרַת נְדָבָה⁽²⁾. וְאִם הַצּוֹאָה תַּחַת מַיִם קְרוּשִׁים (ד) אֶפְשָׁר דַּהֲוֵי כִּסּוּי, אַף־עַל־גַּב דְּמַיִם לֹא מַהֲנֵי [עַיֵּן בְּסִימָן עו⁽³⁾], מִכָּל מָקוֹם גֶּלֶד וּכְפוֹר⁽⁴⁾ יֵשׁ לוֹמַר דַּהֲוֵי בִּכְלַל "וְכִסִּיתָ" וְכַעֲשָׁשִׁית דָּמֵי, וּבָתַר הַשְׁתָּא אָזְלִינַן. וְצוֹאָה שֶׁנִּתְכַּסָּה בְּשֶׁלֶג (ה) חָשׁוּב כִּסּוּי, כָּל כַּמָּה שֶׁלֹּא נִמְחָה הַשֶּׁלֶג. כָּתַב בְּסֵפֶר שֻׁלְחַן־שְׁלֹמֹה דְּהוּא הַדִּין נֶגֶד מֵי־רַגְלַיִם קְרוּשִׁים גַּם־כֵּן יֵשׁ לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא לִקְרוֹת נֶגְדָּן, וְצָרִיךְ עִיּוּן בָּזֶה: **ב** (ב) **בַּקַּרְקַע.** אוֹ (ו) בְּבֶגֶד: (ג) **לְהַטְפִּיחַ.** פֵּרוּשׁ, שֶׁאִם מַנִּיחַ יָדוֹ עֲלֵיהֶם מַעֲלָה לַחוּת בָּהּ שֶׁאִם יַנִּיחֶנָּה עַל דָּבָר אַחֵר מְקַבֵּל מִמֶּנָּה לַחוּת, וְאִם אֵינָן לַחִים כָּל־כָּךְ מֻתָּר: (ד) **וְיֵשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה.** וְכֵן הַסְכָּמַת כָּל הָאַחֲרוֹנִים דְּדַוְקָא טוֹפֵחַ עַל־מְנָת לְהַטְפִּיחַ, וְאָז (ז) בָּעֵי הַרְחָקָה מֵהֶן ד׳ אַמּוֹת כְּמוֹ מִצּוֹאָה⁽⁵⁾. וּמִכָּל מָקוֹם (ח) כֵּיוָן שֶׁאֵינָם בְּעַיִן, רַק שֶׁבְּלוּעִין בַּקַּרְקַע אוֹ בְּבֶגֶד, אֵין צָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶן רְבִיעִית לְכָלֵי עָלְמָא, אֶלָּא דַּי שֶׁיָּבִיא עֲלֵיהֶן רַק מְעַט מִן הַמְּעַט מַיִם שֶׁאֵין בָּהֶן גַּם־כֵּן רַק טוֹפֵחַ עַל־מְנָת לְהַטְפִּיחַ וְשָׁרֵי. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן עו בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה⁽⁶⁾:

א (א) **אָסוּר לִקְרוֹת.** רוֹצֶה לוֹמַר, (א) לְפָנָיו כִּמְלֹא עֵינָיו וּלְאַחֲרָיו ד׳ אַמּוֹת, וְאִם יֵשׁ שָׁם רֵיחַ רָע, צָרִיךְ ד׳ אַמּוֹת (ב) מִמָּקוֹם שֶׁכָּלֶה הָרֵיחַ: (ב) **פִּנּוּ מִמֶּנּוּ.** וְאִסּוּרוֹ (ג) מִן הַתּוֹרָה⁽¹⁾, כֵּיוָן שֶׁזֶּה הַמָּקוֹם מִכְּבָר דַּרְכּוֹ לִהְיוֹת בּוֹ צוֹאָה, אֵין זֶה "מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ". עַל־כֵּן אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם הוּא בֵּית־הַכִּסֵּא יָשָׁן אוֹ חָדָשׁ, (ד) אָזְלִינַן לְחֻמְרָא כְּדִין כָּל סְפֵק צוֹאָה לְעֵיל בְּסִימָן עו סָעִיף ז: (ג) **כְּשֶׁאֵין לוֹ מְחִצּוֹת.** כְּמוֹ אֲחוֹרֵי הַגָּדֵר אוֹ אֲחוֹרֵי הַבָּתִּים. וּפָשׁוּט דַּאֲפִלּוּ אִם לֹא הִזְמִינוֹ מִתְּחִלָּה לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם לְבֵית־הַכִּסֵּא, כֵּיוָן שֶׁהַדֶּרֶךְ לִפְנוֹת שָׁם נִקְרָא בֵּית־הַכִּסֵּא יָשָׁן; וּרְאָיָה מִלְּעֵיל סִימָן מב שֶׁכָּתְבוּ שָׁם הַפּוֹסְקִים, דְּאִם דַּרְכּוֹ תָּמִיד לָצֹר תְּפִלִּין בְּהַסּוּדָר אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ תַּשְׁמִישׁ אַחֵר כְּאִלּוּ אַזְמְנֵהּ⁽²⁾, עַיֵּן שָׁם: (ד) **מְחִצּוֹת.** נִרְאֶה דְּאַיְרֵי בִּמְגִיעוֹת לָאָרֶץ, אוֹ עַל־כָּל־פָּנִים עַד פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים סָמוּךְ לָאָרֶץ דְּאָמְרִינַן לָבוּד, דְּאִי לָאו הָכֵי אָסוּר לְדַעַת רַב הַאי גָּאוֹן

בֵּאוּר הֲלָכָה

* **וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא הָוֵי כְּעָפָר רַק וְכוּ׳.** בַּגְּמָרָא פְּלִיגֵי תְּרֵי לִישָּׁנֵי בָּזֶה, וְדֵעָה הָרִאשׁוֹנָה גַּם־כֵּן דַּעְתָּהּ לְהַחְמִיר בָּזֶה, אַךְ סְבִירָא לָהּ דְּיוֹתֵר נָקֵל הוּא לְהִתְפָּרֵךְ עַל־יְדֵי גְלִילָה מֵעַל־יְדֵי זְרִיקָה: * **וְכֵן עִקָּר.** מַשְׁמַע מִזֶּה דִּסְבִירָא לֵהּ דְּאִם רָאִינוּ שֶׁנִּפְרְכָה עַל־יְדֵי גְלִילָה דַּי בָּזֶה וְאֵין צָרִיךְ לָחוּשׁ דִּלְמָא לֹא הָיְתָה נִפְרֶכֶת עַל־יְדֵי זְרִיקָה. אֲבָל בְּאֵלִיָּה רַבָּה כָּתַב בְּשֵׁם הָאַחֲרוֹנִים דְּצָרִיךְ לְהַחְמִיר גַּם־כֵּן כְּדַעַת הַמְחַבֵּר. **וְעַיֵּן בִּפְרִי־מְגָדִים מַה שֶּׁכָּתַב עוֹד בָּזֶה בְּשֵׁם הַדְּרִישָׁה. וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי הָרַשְׁבָּ״א [בְּרָכוֹת** כ״ה] בְּשֵׁם הָרַאֲבַ״ד דְּמַשְׁמַע מִנֵּהּ דְּאִי חֲזָא דְּמִפַּלְאֵי אַפְּלוּיֵי אָז הִגִּיעַ לְשִׁעוּר שֶׁתְּהֵא נִפְרֶכֶת עַל־יְדֵי גְלִילָה, וְיָפֶה זֶה מִצּוֹאָה כְּחֶרֶס דְּקַיְמָא לָן דַּאֲסוּרָה. אָכֵן לְפִי מַה שֶּׁהֶחְמִיר בְּאֵלִיָּה רַבָּה לָחוּשׁ לְדַעַת הַמְחַבֵּר, אֵין לְהָקֵל בָּזֶה. שׁוּב מָצָאתִי בֶּעָרוּךְ, עֶרֶךְ פל׳, וּבְאוֹר זָרוּעַ סִימָן כט, דִּסוֹבְרִים דְּשִׁעוּר זֶה עֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ אַף לְצוֹאָה כְּחֶרֶס וְאָסוּר, **וְכֵן מַשְׁמַע מִכָּל הַפּוֹסְקִים שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ כְּלָל לְהָא דְּהָרַשְׁבָּ״א הַנַּ״ל:**

* **וְנִרְאֶה לִי דְּהַיְנוּ כְּשֶׁאֵין לוֹ מְחִצּוֹת.** כְּמוֹ שֶׁהָיָה בִּזְמַן חַכְמֵי הַגְּמָרָא, שֶׁהָיָה בֵּית־הַכִּסֵּא שֶׁלָּהֶם אֲחוֹרֵי הַגָּדֵר עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה. וּלְפִי זֶה נִרְאֶה שֶׁבַּעֲיָרוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁאֵין לְכָל אֶחָד בֵּית־הַכִּסֵּא קָבוּעַ אֲחוֹרֵי הַבָּתִּים, בְּמָקוֹם שֶׁרְגִילִין לִפְנוֹת דִּין בֵּית־הַכִּסֵּא יֵשׁ לוֹ כְּמוֹ אֲחוֹרֵי הַגָּדֵר. וּמַה שֶּׁנּוֹהֲגִין אֵיזֶה אֲנָשִׁים, שֶׁבְּהַגִּיעַ זְמַן סֻכּוֹת מְפַנִּין הַמָּקוֹם שֶׁיִּהְיֶה נָקִי וְעוֹשִׂין שָׁם סֻכָּה, הֲרֵי יֵשׁ לוֹ דִּין בֵּית־הַכִּסֵּא יָשָׁן וּמַה יּוֹעִיל הַפִּנּוּי⁽³⁾? אֶפְשָׁר מִשּׁוּם דְּעַל־יְדֵי הַבִּנְיָן שֶׁבּוֹנֶה שָׁם⁽⁴⁾, אַף דְּהוּא רַק עַל אֵיזֶה יָמִים וְאַחַר־כָּךְ יַחֲזֹר לִהְיוֹת בֵּית־הַכִּסֵּא כְּמִקֹּדֶם, נֶעֱקַר שֵׁם בֵּית־הַכִּסֵּא מִמֶּנּוּ⁽⁵⁾, **וּמַשְׁמַע בִּפְנֵי** מְאִירוֹת חֵלֶק א סִימָן פו דַּעֲקִירַת הַשֵּׁם מַהֲנֵי לָזֶה [אַךְ מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם דְּבֵית־הַכִּסֵּא יָשָׁן שֶׁאֵין בּוֹ צוֹאָה הוּא מִדְּרַבָּנָן, אִשְׁתְּמִיטְתֵהּ דִּבְרֵי תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה וְהַבֵּית־יוֹסֵף וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים שֶׁבְּסִימָן זֶה, דְּכֻלָּם כּוֹתְבִים דְּהוּא מִדְּאוֹרַיְתָא. **וְאִידָךְ דִּבְרֵי תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה** שֶׁבְּעַמּוּד זֶה גּוּפָא שֶׁכּוֹתֵב דְּהוּא מִדְּרַבָּנָן, פֵּרְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים דְּקָאֵי רַק עַל בֵּית־הַכִּסֵּא **חָדָשׁ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתְּרוּ דְּבָרָיו אַהֲדָדֵי**, וְכֵן מַשְׁמַע בָּהָרֹא״שׁ]. אַךְ אֲפִלּוּ אִם נֵימָא דְּזֶה מִקְרֵי עֲקִירַת הַשֵּׁם, צָרִיךְ מִדִּינָא עַל־כָּל־פָּנִים מִתְּחִלָּה לִבְדֹּק בָּזֶה הַכְּתָלִים שֶׁל הַבַּיִת וּלְנַקּוֹתָם, דְּאִי לָאו הָכֵי יִהְיֶה אָסוּר לוֹ לְבָרֵךְ וּלְקַדֵּשׁ שָׁם, דְּאוּלַי הֵם מְטֻנָּפוֹת מִכָּל **הַשָּׁנָה**⁽⁶⁾, כִּי הֲלֹא הוּא מָקוֹם הָרָאוּי לוֹ לְהִסְתַּפֵּק, **וּכִדְלְעֵיל בְּסִימָן עו סָעִיף ז וְח.** וּבְעֵינַי רָאִיתִי בְּסֻכּוֹת שֶׁנִּמְצָא מִכְשׁוֹלוֹת מֵעִנְיָנִים כָּאֵלּוּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם הַרְבֵּה (שֶׁלּוֹקְחִין אֵיזֶה דֶּלֶת אוֹ דַּף לְסֻכָּה, וְהִיא הָיְתָה מֻנַּחַת מִתְּחִלָּה בְּמָקוֹם מָאוּס). וְשׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מִלַּעֲשׂוֹת סֻכָּה בִּמְקוֹמוֹת אֵלּוּ, אֶלָּא יַרְחִיקֶנָּה מֵאֲחוֹרֵי הַבָּתִּים בְּמָקוֹם שֶׁהוּא נָקִי, וְאִם יִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת עַל־יְדֵי־זֶה עֵרוּב יְטַלְטֵל עַל־יְדֵי עֵרוּב: * **אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מְחִצּוֹת.** נִסְתַּפֵּק הַפְּרִי־מְגָדִים אִם בָּעִינַן דַּוְקָא אַרְבָּעָה מְחִצּוֹת אוֹ אֲפִלּוּ ג׳ מְחִצּוֹת⁽⁷⁾ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם עוֹד: * **אִם אֵין מַגִּיעַ לוֹ רֵיחַ רָע.** סָתַם הַמְחַבֵּר בָּזֶה כְּדֵעָה הָרִאשׁוֹנָה לְעֵיל בְּסִימָן עט סוֹף סָעִיף ב [הגר״א], **וְכֵן פָּסְקוּ שָׁם הָאַחֲרוֹנִים לַהֲלָכָה. וְהַלֶּחֶם־חֲמוּדוֹת וְהַמָּגֵן־**אַבְרָהָם כָּתְבוּ דִּמְחִצַּת בֵּית־הַכִּסֵּא לְכָלֵי עָלְמָא אֵין מוֹעֶלֶת לְהַפְסִיק לְרֵיחַ רָע, וְלָכֵן סָתַמְתִּי גַּם־כֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה לְהַחְמִיר דְּבָעִינַן ד׳ אַמּוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּלֶה הָרֵיחַ,

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(א) כֶּסֶף־מִשְׁנֶה: (ב) אֵלִיָּה רַבָּה וּמָגֵן־גִּבּוֹרִים וִישׁוּעוֹת־יַעֲקֹב וְדֶרֶךְ־הַחַיִּים וְחַיֵּי־אָדָם וְשֻׁלְחַן־שְׁלֹמֹה וש״א: (ג) דֶּרֶךְ־הַחַיִּים: (ד) פְּרִי־מְגָדִים: (ה) שַׁעֲרֵי־תְשׁוּבָה בְּסִימָן עח וְחַיֵּי־אָדָם: (ו) חַיֵּי־אָדָם וְכֵן מוּכָח מִתּוֹסָפוֹת בְּרָכוֹת כ״ב ע״ב ד״ה מַמְתִּין עיי״ש: (ז) פְּרִי־מְגָדִים בְּסִימָן עז וּפָשׁוּט, וְכֵן מוּכָח בְּדַף כה ע״א בַּגְּמָרָא עיי״ש: (ח) מָגֵן־אַבְרָהָם לְקַמָּן סִימָן שב סָעִיף־קָטָן כה, עַיֵּן שָׁם וּבִפְרִי־מְגָדִים: (א) כָּל הָאַחֲרוֹנִים: (ב) נַחֲלַת־צְבִי וְאֵלִיָּה רַבָּה: (ג) תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה הוּבָא בְּבֵית־יוֹסֵף: (ד) עֹלַת־תָּמִיד וְאֵלִיָּה רַבָּה:

הִלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן פב פג

ביאורים ומוספים

סִימָן פב

דִּין צוֹאָה יְבֵשָׁה

[משנ"ב ס"ק א]

וְהָאַחֲרוֹנִים הִסְכִּימוּ כֻּלָּם בָּזֶה לְאִסּוּר[1], וְאַף בְּדִיעֲבַד אִם קָרָא, צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע וּלְהִתְפַּלֵּל בְּתוֹרַת נְדָבָה[2].

1) וכן כתב השו"ע הרב (ס"א) לאסור, משום שספיקא דאורייתא לחומרא'.

2) ולענין תפילת נדבה, כתב לקמן (סי' קז ס"ק ב) שיתנה ויאמר, שאם לא יצא ידי חובת תפילה תהיה תפילה זו לחובתו, ואם כבר יצא ידי חובת תפילה תהיה תפילה זו לנדבה.

[משנ"ב שם]

אַף־עַל־גַּב דְּמַיִם לֹא מְהַנֵּי [עַיֵּן בְּסִימָן עו[3]], מִכָּל מָקוֹם גֶּלֶד וּכְפוֹר[4].

3) שם (ס"ק כא) חילק בין סתם מים שאינם מועילים, לבין מים עכורים שנחשבים לכיסוי.

4) גלד, ביאר הרמ"א לקמן (סי' קס סי"ב) שהוא מים הנקפים מרוב הקור. וכפור, ביאר המשנ"ב שם (ס"ק נו) שהוא גשמים שנקפו בירידתן, והוא כעין ברד.

[משנ"ב ס"ק ד]

וְאָז בָּעֵי הַרְחָקָה מֵהֶן ד' אַמּוֹת כְּמוֹ מִצּוֹאָה[5] וכו', וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן עו בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה[6].

5) ולגבי מי רגלים שמסתפק אם ביטלם על ידי שפיכת רביעית מים עליהם, כתב לעיל (סי' עו ס"ק כה) בשם החיי אדם שאף שהאיסור הוא רק מדרבנן, יש להחמיר בכך כיון שכבר איתחזק איסורא, אמנם בשעת הדחק שמחמת כך יתבטל מקריאת שמע ותפילה, רשאי להקל.

6) שם (ס"ק ז) הכריע כדעת החכם צבי, שבמי רגלים שהם פחות מרביעית אין צריך לבטלם ברביעית מים, אלא די ברוב מים.

ולגבי תינוק שהטיל מי רגלים ועבר דבר מועט מהם על בגד האם, כתב לקמן (סי' שב ס"ק נד) שמועיל לבטלם על ידי קינוח הידים בבגד כדי שתוכל להתפלל.

סִימָן פג

דִּינֵי בֵּית־הַכִּסֵּא בִּקְרִיאַת שְׁמַע

[משנ"ב ס"ק ב]

וְאִסּוּרוֹ מִן הַתּוֹרָה[1].

1) והחזו"א כתב (או"ח סי' יז ס"ק ט) שבית הכסא שפינו ממנו הצואה וכעת אין בו טינוף או ריח רע, אין איסורו אלא מדרבנן. והוסיף לבאר בדברי תלמידי רבינו יונה [שהם מקור דברי המשנ"ב], שכיון שבזמן שהיה בו צואה נאסר מן התורה, החמירו בו רבנן שישאר בו האיסור שכבר נאסר בתחילה.

[משנ"ב ס"ק ג]

דְּאִם דַּרְכּוֹ תָּמִיד לָצֹר תְּפִלִּין בְּהַסּוּדָר אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ תַּשְׁמִישׁ אַחֵר כְּאֵלּוּ אַזְמְנֵהּ[2].

2) ואף בצר בו רק פעם אחת, אם היה על דעת שיצור בו תמיד, כתב לעיל (סי' מב ס"ק כד) שאסור להשתמש בו לתשמיש אחר.

[ביה"ל ד"ה ויראה לי]

הֲרֵי יֵשׁ לוֹ דִּין בֵּית־הַכִּסֵּא יָשָׁן וּמַה יּוֹעִיל הַפִּנּוּי[3]? אֶפְשָׁר מִשּׁוּם דְּעַל־יְדֵי הַבִּנְיָן שֶׁבּוֹנֶה שָׁם[4] וכו', נֶעֱקַר שֵׁם בֵּית־הַכִּסֵּא מִמֶּנּוּ[5].

3) משמע שהצואה אוסרת את אויר המקום ולכן לא יועיל פינוי, והחזו"א כתב (או"ח סי' יז ס"ק ו) שאם אין לו מחיצות אין לו שם בית הכסא, ואם יפנה או יכסה את הצואה ואת העפר המזוהם, אין אויר המקום אסור. ולכן כתב החזו"א (שם ס"ק ז) שאם נפלו המחיצות, בטל מהמקום שם בית הכסא ודי בכיסוי הצואה.

4) ואם עשה שינוי בגופו של בית הכסא, כתב לקמן (סי' פד ס"ק ג) שמותר להניח בפתח מזוזה ולברך עליה ולקרוא ולהתפלל שם. אבל בלא שינוי מעשה בגופו, לא נעקר שמו ממנו ואסור לקרוא שם.

אמנם לענין רפת, כתב בביה"ל לעיל (סי' עט ס"ז ד"ה אבל) שפינוי הרפת לבד מועיל, ואפילו לא שינה דבר בגוף הרפת יכול לקרוא שם.

וכן לענין לול של תרנגולים, כתב בשו"ת לבושי מרדכי (או"ח סי' צא) ששונה דינו מבית הכסא, כיון שאינו מיועד לצואה אלא לשמירה על התרנגולים, ורק ממילא עושים שם את צרכיהם.

5) והחזו"א כתב (או"ח שם בדינים העולים), שאם פינה עפר מזוהם וסתר את כל הבית וחזר ובנאו 'לתשמיש אחר', מותר לקרוא שם.

[ביה"ל שם]

דְּאוּלַי הֵם מְטֻנָּפוֹת מִכָּל הַשָּׁנָה[6].

6) ולענין עשיית סוכה ברשות הרבים, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרלז ס"ג ד"ה וכן) שאף על פי שיש המפקפקים בדבר [משום שיש מהרבים שאינם מוחלים], מ"מ טוב לעשותה שם מאשר לעשותה במקומות המיועדים להיפנות.

[ביה"ל ד"ה אבל]

נִסְתַּפֵּק הַפְּרִי־מְגָדִים אִם בָּעִינַן דַּוְקָא אַרְבָּעָה מְחִצּוֹת אוֹ אֲפִלּוּ ג' מְחִצּוֹת[7].

7) והחזו"א כתב (או"ח סי' יז ס"ק ט), שכנגד מחיצה לעולם מותר לקרוא, ואילו כשהרוח הרביעית פרוצה במלואה אסור לקרוא כנגדה [ויתכן שמן התורה נחשב כרשות אחרת, כיון שדי בשלש מחיצות לעשות רשות היחיד], וכשאין רוח רביעית פרוצה במלואה וקורא שלא כנגד המחיצה, תלוי במחלוקת הפוסקים לעיל (סי' עט ס"ב) לגבי צואה כנגדו ברשות אחרת.

הִלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן פג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ה]

כְּמוֹ צוֹאָה דְּדָיְנִינַן לְהוּ[8] וְכִגְרַף שֶׁל רְעִי[9] לְקַמָּן בְּסִימָן פּוּ דְּאָסוּר אֲפִלּוּ אֵין בּוֹ רֵיחַ רַע[10] וכו', בְּעֵת שֶׁהוּא מְדַבֵּר דִּבְרֵי־תוֹרָה וּשְׁאָר דִּבְרֵי קְדֻשָּׁה[11] וכו', בֵּית־הַכִּסֵּא וְהַחַלּוֹן פָּתוּחַ[12].

8) אבל אם אין הצואה נוגעת במחיצות, או שהמחיצות עשויות ממתכת, כתב החזו"א (או"ח סי' יז בדינים העולים) שמותר לקרוא כנגדן, ויתכן שגם במחיצות העשויות מלבנים או טיח שהוא עב ואין הזוהמא מחלחלת מבחוץ, שדינן כמתכת. וראה בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' י אות ג) שכתב, שפשטות דברי הט"ז המג"א והמשנ"ב מורים שגם באין הצואה נוגעת במחיצות אסור לקרוא כנגדן.

אולם אם מחיצות בית הכסא נמצאות מעל מקום התפילה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' לא) שיש להקל כדעת החזו"א אם אין צואה דבוקה בכתלים.

9) ולקרוא כנגד צינור של ביוב, הורה הגרש"ז אויערבך (אשי ישראל פנ"א סט"ו) שכיון שאינו עשוי אלא למעבר של הצואה, אינו נחשב כעביט, ואין חילוק מאיזה חומר הוא עשוי ומותר לקרוא כנגדו. וכן דעת הגרי"ש אלישיב (וזאת הברכה פט"ז) שאין לחוש שנבלעה בו הצואה, ואם אין יוצא ממנו ריח מותר לברך כנגדו. והגר"ח קניבסקי (נקיות וכבוד בתפלה תשובה פא) כתב, שבצינור חרס צריך להיזהר מלומר דברים שבקדושה כנגדו. מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ו תשובה יז) כתב שצריך להרחיק מהצינור ארבע אמות, כי מלוכלך תמיד בדברים המטונפים, ואף כשעשוי מפלסטיק או כשעשוי ממתכת הוא בולע, שעינינו רואות שלפעמים הוא נשבר ונראה שהוא בלוע וספוג בליכלוך, ואינו כעביט ממתכת שאין מצויה בו צואה תדיר. ומ"מ אם מכסה את הצינור בבד מועיל, ואפילו אם צבעו נחשב ככיסוי.

10) ולענין מחיצות בית הכסא של זמנינו, כתב החזו"א (או"ח שם) שכיון שאפילו בתוכו אין ודאי שדינו כבית הכסא משום שאין הצואה מתעכבת בו, על כן מבחוץ ודאי שאין להחמיר, משום שאין הצואה נוגעת בכתלים, והקערה מצופה כעין זכוכית, וגם שהכתלים החיצונים משמשים לכל הבית.

11) וביאר לעיל (סי' עו ס"ק ב), שבכל ההלכות האלו בכל מקום שנזכר הדין שאסור או מותר לקרוא שמע, הוא לאו דוקא קריאת שמע אלא הוא הדין תורה ותפילה ושאר עניני קדושה, בין בלשון הקודש ובין בלשון חול.

12) ואם החלון סגור אף שהוא מזכוכית ורואה דרכו צואה, כתב לעיל (סי' עה ס"ק יד) שמותר לקרוא כנגדה.

[משנ"ב שם]

וּבְעוֹצֵם עֵינָיו, לְכֻלֵּי עָלְמָא מְהָנֵי בְּכִהַאי גַּוְנָא[13] וכו', וּמֻתָּר לִקְרוֹת אֲפִלּוּ בְּסָמוּךְ[14], כֵּיוָן שֶׁאֵין הַמְּחִצָּה מְיֻחֶדֶת לְבֵית־הַכִּסֵּא[15] לְבַד[16].

13) ולענין אמירת דברים שבקדושה כנגד צואה הנמצאת ברשות אחרת, כתב לעיל (סי' עט ס"ק יד) שנחלקו האחרונים אם מועילה עצימת עיניים או לא, ובשעת הדחק יש לסמוך על המקילים.

14) בדברי הט"ז האלו התקשה החזו"א (או"ח סי' יז ס"ק ה), שכיון שתוכו מיוחד לבית הכסא, אין לחלק אם בנאו מתחילה לשם בית או לשם בית הכסא. ועל כן כתב שאפשר שהט"ז דיבר בעשה מחיצה בין בית הכסא לבית במסיפס בעלמא, והכותל החיצון הוא לשמירת הבית.

ואם עשה את הכותל יותר עבה כדי שישמש כמחיצה בפני בית הכסא, כתב הדעת תורה (ס"א) שאפילו לדעת הט"ז מותר לקרוא כנגדו. ואם עשה לכותל של בית הכסא ציפוי מיוחד ליפותו מבחוץ, כמו שעושים כיום טיח או סיד על האבנים, הביא בהג"ה (שם) בשם הגר"ד בהר"ן שמותר לקרוא כנגדו.

15) ובבית הכסא שיש בו גם כיור המיוחד לרחיצת פניו ידיו ורגליו, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ס) שקשה להתיר לקרוא בו, אף שאינו מיוחד רק לבית הכסא אלא גם לרחיצה.

16) ומטעם זה כתב בשו"ת אגרות משה (אהע"ז ח"א סי' קיד) שמותר לקרוא כנגד דלת סגורה של בית הכסא ואף נגד המזוזות והמשקוף, כיון שהם משמשים גם לבית. אמנם כתב שבבית הכנסת אין לעשות שדלת בית הכסא תיראה לבית הכנסת, שגנאי הוא לבית הכנסת. וראה ארחות רבנו (ח"א עמ' נו) מה שכתב בזה.

[משנ"ב ס"ק ו]

אֲבָל אִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אֲפִלּוּ רַק פַּעַם אַחַת[17].

17) ודוקא אם השתמש בשל עצמו, אבל אם עשה בית הכסא בקרקע של חבירו בגזילה, כתב החזו"א (או"ח סי' יז ס"ק ז) שאמנם העפר המזוהם נחשב לגרף ואסור לקרוא בפניו, אבל תוך המחיצות לא נאסר, ודי שיכסה את הצואה או יפנה את העפר המזוהם ויוכל לקרוא שם.

[משנ"ב ס"ק ז]

וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ ד' אַמּוֹתָיו[18].

18) וכדעה זו הכריע החזו"א (או"ח סי' יז ס"ק ח). והוכיח מכך שהאיסור בתוך בית הכסא אינו משום הרחקה, שהרי בהזמנה אין חיוב להרחיק ואף על פי כן בתוכו אסור לאחר הזמנה, אלא הוא דין מיוחד שתוכו אסור.

[משנ"ב ס"ק ח]

וּמִכָּל מָקוֹם בְּתוֹכוֹ אָסוּר מִדְּרַבָּנָן[19].

19) אבל במרחץ חדש, כתב לקמן (סי' פד ס"ק ב) שמותר לקרוא בו, ושונה בית הכסא שהוא מאוס יותר. ולברך כנגד חדר רחצה שאין בו שירותים, דעת הגרי"ש אלישיב (וזאת הברכה פט"ז) שיש להקל בכך.

[משנ"ב ס"ק ט]

רַק אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהִזְמִין[20] וכו', כְּשֶׁעֲדַיִן לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ[21].

20) והחזו"א כתב (או"ח סי' יז ס"ק ו), שמקום שאינו מוקף מחיצות אין לו שם בית הכסא, ועל כן לא נאסר המקום על ידי הזמנה.

21) ובבית הכסא שכבר השתמשו בו, כתב לעיל (סי' ג ס"ק ד) שאף קודם שנפנה אסור לדבר בו גם דברי חולין, ויתכן שלצורך גדול מותר.

[ביה"ל ד"ה הזמינו]

חָל שֵׁם הַזְּמָנָה, כֵּיוָן דְּהָיָה יוֹדֵעַ בְּעֵת הַזְּמָנָה שֶׁיִּהְיֶה צָרִיךְ תֵּכֶף לְכַסּוֹת[22].

22) והחזו"א כתב (או"ח סי' יז ס"ק ט) שאף אם יחדו על מנת לכסות בכל פעם את הצואה, נחשב לבית הכסא, ורק אם יחדו על מנת להוציא בכל פעם את הצואה והעפר המזוהם, יש להסתפק בכך, וכמו בבית הכסא שלנו [שמבואר להלן (ס"ק כד) בשם החזו"א שיש להסתפק האם נחשב בית הכסא, כיון שאין הצואה מתעכבת שם].

[משנ"ב ס"ק י]

דְּשֶׁמָּא רְצוֹנוֹ הָיָה לְסַיֵּם דְּבַיִת זֶה יִהְיֶה לְתַשְׁמִישָׁא בְּעָלְמָא[23].

23) והטעם שצריך שדיבורו יהיה ברור ואין די להזמין במחשבתו, ביארו הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"כ דבר הלכה אות לב) והגר"ח קניבסקי (שערי אמונה פאה פ"א מ"א אות ו ד"ה

המשך בעמוד הבא

(ה) אֵין מַגִּיעַ לוֹ רֵיחַ רָע: ב *[ג]**הִזְמִינוֹ לְבֵית־הַכִּסֵּא (ו) וַעֲדַיִן לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, *מֻתָּר (ז) לִקְרוֹת (ח) כְּנֶגְדּוֹ אֲבָל (ט) לֹא (ג) בְּתוֹכוֹ: ג** [ד]**אָמַר ׳בַּיִת זֶה יְהֵא לְבֵית־הַכִּסֵּא׳ וְאָמַר עַל בַּיִת אַחֵר ׳וְגַם זֶה׳, דִּינָם שָׁוֶה. וְאִם אָמַר עַל הַשֵּׁנִי ׳וּבַיִת זֶה׳ וְלֹא אָמַר ׳וְגַם זֶה׳, הֲרֵי הַשֵּׁנִי (י) סָפֵק אִם הִזְמִינוֹ לְכָךְ אִם לָאו,** [ה]**לְפִיכָךְ אֵין קוֹרִין בּוֹ לְכַתְּחִלָּה, וְאִם קָרָא בּוֹ יָצָא: ד** [ו]**בֵּית־הַכִּסֵּא שֶׁהוּא בַּחֲפִירָה, וּפִיו** [ז]**בְּרָחוֹק אַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַגֻּמָּא, וְהוּא עָשׂוּי בְּמִדְרוֹן בְּעִנְיָן שֶׁהָרְעִי מִתְגַּלְגֵּל וְנוֹפֵל מִיָּד לְמֵרָחוֹק, וְכֵן הַמֵּי־רַגְלַיִם יוֹרְדִין מִיָּד לַגֻּמָּא, (יא) כְּסָתוּם דָּמֵי וּמֻתָּר לִקְרוֹת בּוֹ,** [ח]**אִם אֵין בּוֹ רֵיחַ רַע וְגַם אֵין מַשְׁתִּינִין בּוֹ חוּץ לַגֻּמָּא:** הגה (יב) **אֲבָל**

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ג שָׁם בַּגְּמָרָא
ד נְדָרִים ז׳
ה הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ג מֵהִלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע
ו שָׁם בַּגְּמָרָא ז טוּר בְּשֵׁם רַשִׁ״י ח טוּר וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם

בְּאֵר הֵיטֵב

אֲבָל אִם בָּנָה בהכ״ס בִּמְחִצָּה שֶׁל בַּיִת שֶׁהַסְּמִיכָה לְאוֹתוֹ מְחִצָּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁאוֹתוֹ מְחִצָּה הוּא מְחִצָּה שֶׁל בֵּית־הַכִּסֵּא מַמָּשׁ אֵין עַל אוֹתוֹ מְחִצָּה דִּין בהכ״ס לְעִנְיָן זֶה וּמֻתָּר לִקְרוֹת אֲפִלּוּ בְּסָמוּךְ. **כֵּיוָן** שֶׁאֵין הַמְּחִצָּה מְיֻחֶדֶת לְבהכ״ס לְבַד. וּמשׁ״ה כָּל שֶׁיֵּשׁ בהכ״ס בַּחֲצֵרוֹ חֶדֶר מְיֻחָד אֵין לִקְרוֹת ק״ש אוֹ לְהִתְפַּלֵּל בֶּחָצֵר כָּל שֶׁהַבֵּית־הַכִּסֵּא לְפָנָיו כִּמְלֹא עֵינָיו כְּדִין צוֹאָה, וְהַיְנוּ בְּבהכ״ס שֶׁאֵין בּוֹ חֲפִירָה אֶלָּא הַצּוֹאָה מֻנַּחַת עַל הַקַּרְקַע כְּאוֹתָן שֶׁהָיוּ בִּימֵי חַכְמֵי הַתַּלְמוּד עַ״פ הַשָּׂדֶה, עכ״ל ע״ש: **(ג) בְּתוֹכוֹ**. פי׳ בְּתוֹךְ הַמְּחִצּוֹת אִם יֶשׁ לוֹ, עמ״ש ס״ק שֶׁלְּפָנֵי זֶה. אֲבָל בְּמֶרְחָץ חָדָשׁ מֻתָּר אֲפִלּוּ בּוֹ, דִּבְהכ״ס מָאִיס טְפֵי. וּלְהַרְהֵר בּוֹ ד״ת נ״ל דְּמֻתָּר, וּבְכֶסֶף־מִשְׁנֶה פ״ג מֵהִלְכוֹת ק״ש כָּתַב דְּאָסוּר וְרָאִיתוֹ מִדְּאָמַר בכ״מ מֻתָּר לְהַרְהֵר חוּץ מִבֵּית־הַכִּסֵּא וּבֵית־הַמֶּרְחָץ. וּמִדְּנָקַט סְתָם מַשְׁמַע אֲפִלּוּ בְּחָדָשׁ אָסוּר לְהַרְהֵר דּוּמְיָא דְּק״ש וּתְפִלָּה ע״ש. וְאֵין רְאָיָה גְּדוֹלָה הִיא אֶלָּא, דְּהָא דּוּמְיָא דְּמֶרְחָץ קָתָנֵי וּבְמֶרְחָץ ע״כ **בְּיָשָׁן** אַיְרֵי וְדוּ״ק. וְעַיֵּן עֲטֶרֶת־זְקֵנִים:

מִשְׁנָה בְרוּרָה

הַמּוּבָא בְּבֵית־יוֹסֵף סִימָן פז, עַיֵּן שָׁם: **(ה) אֵין מַגִּיעַ**. וְאִם מַגִּיעַ רֵיחַ רָע, אָסוּר עַד שֶׁיַּרְחִיק (ה) **ד׳ אַמּוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּלֶה הָרֵיחַ**, וּבָזֶה דַּי אֲפִלּוּ לְפָנָיו **לְדַעַת הַמְחַבֵּר**. **וְדַע**, דְּדַעַת הַמְחַבֵּר לְהַתִּיר אֲפִלּוּ **בִּמְחִצּוֹת שֶׁאֵין גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה**, כִּדְאִיתָא בְּבֵית־יוֹסֵף, וּבָזֶה **חוֹלְקִים** עָלָיו כָּל הָאַחֲרוֹנִים, וּבִגְבוֹהוֹת עֲשָׂרָה יֵשׁ מִן (ו) הָאַחֲרוֹנִים שֶׁסּוֹבְרִין כְּוָתֵהּ, וְהַרְבֵּה (ז) מִן הָאַחֲרוֹנִים **שֶׁחוֹלְקִין** גַּם בָּזֶה, וְטַעְמָם, דִּסְבִירָא לְהוּ דְּכֵיוָן דְּהַמְּחִצּוֹת מְיֻחָדוֹת לְקַבֵּל צוֹאָה, כְּמוֹ צוֹאָה דַּיְנִינַן לְהוּ[8] וּכְגָרָף שֶׁל רְעִי[9] לְקַמָּן בְּסִימָן פז דְּאָסוּר אֲפִלּוּ אֵין בּוֹ רֵיחַ רָע[10]. **וְכֵן** מִדִּבְרֵי הַגְּרָ״א בְּבֵאוּרוֹ מַשְׁמַע גַּם־כֵּן **שֶׁדַּעְתּוֹ לְהַחְמִיר** בָּזֶה, **וְכֵן** בִּפְרִי־מְגָדִים **וּבְדֶרֶךְ־הַחַיִּים וּשְׁאָר** הַרְבֵּה אַחֲרוֹנֵי זְמַנֵּנוּ כֻּלָּם מַחְמִירִין בָּזֶה וּסְבִירָא לְהוּ דְּצָרִיךְ לְהַרְחִיק מֵהַמְּחִצּוֹת ד׳ אַמּוֹת וּלְפָנָיו כִּמְלֹא עֵינָיו, אֲפִלּוּ פִּנּוּ מִמֶּנּוּ הַצּוֹאָה וְאֵין בּוֹ רֵיחַ רָע. **וְלָכֵן** צָרִיךְ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִקְרוֹת וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְדַבֵּר בְּדִבְרֵי־תוֹרָה בֶּחָצֵר כְּנֶגֶד **בֵּית־הַכִּסֵּא** כִּמְלֹא עֵינָיו, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא סָגוּר וְאִי **אֶפְשָׁר** לִרְאוֹת הַצּוֹאָה שֶׁבּוֹ. וְלָכֵן נָכוֹן לִזָּהֵר כְּשֶׁעוֹשֶׂה סֻכָּה בֶּחָצֵר, **(ח)** שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּעִנְיָן שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְכֻוָּן מְחִצּוֹת בֵּית־הַכִּסֵּא נֶגֶד פֶּתַח הַסֻּכָּה כְּשֶׁהוּא פָּתוּחַ, דְּאָז יִהְיֶה צָרִיךְ לִזָּהֵר בָּזֶה בְּעֵת שֶׁהוּא מְדַבֵּר דִּבְרֵי־תוֹרָה וּשְׁאָר דִּבְרֵי קְדֻשָּׁה[11]. וְכֵן אִם יֵשׁ **נֶגֶד חַלּוֹן** בֵּיתוֹ בֵּית־הַכִּסֵּא **וְהַחַלּוֹן פָּתוּחַ**[12], וְהוּא עוֹמֵד בְּבֵיתוֹ וּפָנָיו כְּלַפֵּי בֵּית־הַכִּסֵּא, (ט) **נָכוֹן לִזָּהֵר מִלְּדַבֵּר אָז** דִּבְרֵי־תוֹרָה; וּמִכָּל מָקוֹם לְעֵת הַדְּחָק יֵשׁ לִסְמֹךְ לְהָקֵל אִם אֵין מַגִּיעַ לוֹ רֵיחַ רָע, דְּאִיכָּא סְפֵק־סְפֵקָא [הַיְנוּ הַבֵּית־יוֹסֵף וְהַבַּ״ח בְּסִימָן זֶה דְּמַתִּירִין בִּמְחִצּוֹת גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה, וְהָרֹא״שׁ בְּסִימָן עט סָעִיף ב דְּמַתִּיר אֲפִלּוּ בְּצוֹאָה כְּשֶׁהוּא בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת אַף דְּרוֹאֶה אוֹתָהּ]. וּבְעוֹצֵם עֵינָיו, (י) לְכֻלֵּי עָלְמָא מְהַנֵּי בִּכְהַאי גַּוְנָא[13]. עוֹד כָּתְבוּ (יא) **הָאַחֲרוֹנִים**, דְּמַה דְּאָנוּ מַחְמִירִין בִּמְחִצּוֹת בֵּית־הַכִּסֵּא לְדוּנָם מִבַּחוּץ **כְּצוֹאָה**, דַּוְקָא בִּמְחִצּוֹת שֶׁאֵינָם נַעֲשִׂים אֶלָּא בִּשְׁבִיל בֵּית־הַכִּסֵּא, כְּגוֹן שֶׁעָשָׂה בֶּחָצֵר חֶדֶר מְיֻחָד לָזֶה, אֲבָל אִם בָּנָה בִּמְחִצָּה שֶׁל בַּיִת שֶׁהַסְּמִיכָה לְאוֹתָהּ מְחִצָּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁאוֹתָהּ מְחִצָּה הִיא מְחִצָּה שֶׁל בֵּית־הַכִּסֵּא מַמָּשׁ, אֵין עַל אוֹתָהּ מְחִצָּה דִּין בֵּית־הַכִּסֵּא לְעִנְיָן זֶה וּמֻתָּר לִקְרוֹת אֲפִלּוּ בְּסָמוּךְ[14], כֵּיוָן שֶׁאֵין הַמְּחִצָּה מְיֻחֶדֶת לְבֵית־הַכִּסֵּא[15] לְבַד[16]: **ב (ו) וַעֲדַיִן לֹא וְכוּ׳**. אֲבָל אִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אֲפִלּוּ רַק פַּעַם אַחַת[17], תּוּ יֵשׁ עָלָיו שֵׁם בֵּית־הַכִּסֵּא **יָשָׁן לְכָל דִּינָיו, כֵּיוָן דְּהָיָה שָׁם הַזְמָנָה וּמַעֲשֶׂה. וְאִם לֹא הָיָה שָׁם הַזְמָנָה וְרַק בְּמִקְרֶה נִפְנָה שָׁם**, וְאַחַר־כָּךְ פִּנּוּ מִמֶּנּוּ הַצּוֹאָה וְגַם אֵין בּוֹ רֵיחַ רָע, נִרְאֶה לִי דְּאֵין עָלָיו שֵׁם בֵּית־הַכִּסֵּא כְּלָל וּמֻתָּר אֲפִלּוּ בְּתוֹכוֹ, וְכֵן מָצָאתִי בְּסֵפֶר יְבַשֵּׂר טוֹב, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה: **(ז) לִקְרוֹת**. וַאֲפִלּוּ **(יב) בְּתוֹךְ** ד׳ אַמּוֹתָיו[18], (יג) וְיֵשׁ מַחְמִירִין בָּזֶה: **(ח) כְּנֶגְדּוֹ**. דְּקַיְמָא לָן הַזְמָנָה לָאו מִלְּתָא הִיא [כִּדְלְעֵיל בְּסִימָן מב סָעִיף ג, עַיֵּן שָׁם]. וּמִכָּל מָקוֹם בְּתוֹכוֹ אָסוּר (יד) מִדְּרַבָּנָן[19], דַּהֲוֵי לֵהּ בִּזָּיוֹן גָּדוֹל לִקְרִיאַת שְׁמַע אוֹ לִתְפִלָּה, וַאֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אִם קָרָא וְהִתְפַּלֵּל בְּתוֹכוֹ לֹא יָצָא [לְבוּשׁ]: **(ט) לֹא בְּתוֹכוֹ**. דְּהַיְנוּ אִם אוֹתוֹ הַמָּקוֹם הוּא בְּלֹא מְחִצּוֹת, אֵין אָסוּר רַק אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהִזְמִין[20]; וְאִם מְקוֹם הַמּוּשָׁב שֶׁהִזְמִין הוּא מֻקָּף בִּמְחִצּוֹת, (טו) אָסוּר עַל־יְדֵי הַהַזְמָנָה כָּל שֶׁטַח הַהֶקֵּף שֶׁבְּתוֹךְ הַמְּחִצּוֹת, וְעַיֵּן בְּסָמוּךְ סָעִיף־קָטָן ז, אֲבָל מִבַּחוּץ מֻתָּר בְּסָמוּךְ לוֹ. כָּתַב הַבְּאֵר הֵיטֵב, דִּלְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי־תוֹרָה מֻתָּר בְּתוֹךְ בֵּית־הַכִּסֵּא הֶחָדָשׁ כְּשֶׁעֲדַיִן לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ[21], וְכֵן כָּתַב הָאֵלִיָּה רַבָּה. וּפָשׁוּט דְּהַבּוֹנִים שֶׁבּוֹנִים בֵּית־הַכִּסֵּא אֲסוּרִים לְבָרֵךְ שָׁם שׁוּם בְּרָכָה מִבִּפְנִים בִּמְקוֹם הַמְּחִצּוֹת, וַאֲפִלּוּ בְּעוֹד שֶׁלֹּא בָּנוּ הַמְּחִצּוֹת, דְּכֵיוָן שֶׁהָרְשָׁם לָהֶם הַמָּקוֹם הֲרֵי נִתְיַחֵד זֶה הַמָּקוֹם לְבֵית־הַכִּסֵּא וְאָסוּר: **ג (י) סָפֵק אִם הִזְמִינוֹ**. דְּשֶׁמָּא רְצוֹנוֹ הָיָה לְסַיֵּם דְּבַיִת זֶה יִהְיֶה לְתַשְׁמִישָׁא בְּעָלְמָא[23], אֶלָּא שֶׁפָּסַק אוֹ נִמְלַךְ וְלֹא סִיֵּם דְּבָרָיו: **ד (יא) כְּסָתוּם דָּמֵי**. פֵּרוּשׁ, דַּהֲוֵי לֵהּ כְּאִלּוּ אֵין הַמָּקוֹם הַזֶּה בֵּית־הַכִּסֵּא כְּלָל[24], (טז) וּבֵין שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְחִצּוֹת מִלְמַעְלָה עַל הַגֻּמָּא אוֹ לֹא: **(יב) אֲבָל אִם מַשְׁתִּינִים**. רוֹצֶה לוֹמַר, (יז) וַאֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֵין שָׁם מֵי־רַגְלַיִם וְאֵין בָּהֶם רֵיחַ רָע, **לְפִי** שֶׁיֵּשׁ שֵׁם בֵּית־הַכִּסֵּא עַל מָקוֹם זֶה שֶׁמִּחוּץ

בֵּאוּר הֲלָכָה

דִּבְלָאו הָכִי סוֹבְרִין שָׁם הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים כֵּן. עַיֵּן שָׁם וּבְסִימָן עט בְּהַקְדָּמָה אוֹת ז: * **הִזְמִינוֹ לְבֵית־הַכִּסֵּא וְכוּ׳**. וְאֵין חִלּוּק בָּזֶה בֵּין הַזְמָנָה עַל־יְדֵי דִבּוּר לְהַזְמָנָה עַל־יְדֵי מַעֲשֶׂה [כ״כ התי״ט בנדרים]. וְלִכְאוֹרָה בְּעִנְיָן שֶׁהִיא הַזְמָנָה לְעוֹלָם, אֲבָל הַזְמָנָה **לְפִי שָׁעָה לֹא מִקְרֵי הַזְמָנָה בָּזֶה, וּרְאָיָה מִלְּעֵיל סִימָן מב סָעִיף ג. אֲבָל יֵשׁ לִדְחוֹת**, דְּהָא בְּלָאו הָכִי הָלֹא שָׁם קַיְמָא לָן דְּהַזְמָנָה אֲפִלּוּ לְעוֹלָם וּבְלִי מַעֲשֶׂה לָאו מִלְּתָא הִיא כְּלָל, וְכָאן הָלֹא עַל־כָּל־פָּנִים אָסוּר מִדְּרַבָּנָן, וְעַל־כָּרְחָךְ מִשּׁוּם דְּבִזָּיוֹן הוּא לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע **וּלְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכַּר עָלָיו** שֵׁם מָאוּס כָּזֶה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ **הַפּוֹסְקִים**, אִם־כֵּן אֶפְשָׁר דְּהוּא הַדִּין אֲפִלּוּ בְּהִזְמִינוֹ לְפִי שָׁעָה נַמִּי הָכִי הוּא, **וְצָרִיךְ עִיּוּן**. וּמִכָּל **מָקוֹם נָפְקָא־מִנָּה מִכָּל זֶה לְעִנְיַן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְרוּרָה דְּאִם הָיָה בּוֹ הַזְמָנָה** וּמַעֲשֶׂה הוּא בֵּית־הַכִּסֵּא גָּמוּר לְכָל דִּינָיו, וּמִמֵּילָא דְּאִסּוּרוֹ מִן הַתּוֹרָה, דְּבְוַדַּאי אִם לֹא הִזְמִינוֹ רַק לְפִי שָׁעָה לֹא הֲוֵי אִסּוּרוֹ מִן הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל. וּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ עוֹד דְּאִם **בְּמִקְרֶה נִפְנָה שָׁם וְכוּ׳, דִּבְאֱמֶת מַעֲשֶׂה בְּלִי הַזְמָנָה גָּרוּעַ מֵהַזְמָנָה בְּלִי מַעֲשֶׂה, דְּבָזֶה** לְכֻלֵּי עָלְמָא בְּעָלְמָא לָאו מִלְּתָא הִיא, וְכִדְאִיתָא בִּבְרָכוֹת כ״ג ע״ב עַיֵּן שָׁם, וְאִם־כֵּן מִנַּיִן **לָנוּ** לְהַחְמִיר בָּזֶה בְּעִנְיָנֵנוּ; וְעוֹד, דְּאִם־כֵּן **טַמִּיתִינְהוּ** לְכֻלְּהוּ שְׁבִילֵי דִּנְהַרְדְּעָא. כֵּן כָּתַב בְּסֵפֶר יְבַשֵּׂר טוֹב וּדְבָרָיו נְכוֹנִים. **וְאַף** שֶׁמָּצָאתִי בְּשֻׁלְחָן־עָרוּךְ שֶׁל הַגְּרַ״ז שֶׁכָּתַב דְּאִם נִשְׁתַּמֵּשׁ **בּוֹ** רַק פַּעַם אַחַת תּוּ הֲוֵי בֵּית־הַכִּסֵּא **יָשָׁן וְאִסּוּרוֹ** מִן הַתּוֹרָה, עַל־כָּרְחָךְ כַּוָּנָתוֹ בְּבֵית־הַכִּסֵּא **שֶׁנִּבְנָה לְשֵׁם זֶה, אוֹ אֲפִלּוּ אִם אֵין לוֹ מְחִצּוֹת כְּלָל וְהִזְמִין זֶה** הַמָּקוֹם מִתְּחִלָּה לְשֵׁם בֵּית־הַכִּסֵּא, **אֲבָל** בְּלָאו הָכִי לֹא. **וְעִקַּר** דִּינוֹ דְּהַגְּרַ״ז שֶׁכָּתַב דְּאָסוּר מִן הַתּוֹרָה, נִרְאֶה דְּדַיֵּק מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם **וְהַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ** שֶׁכָּתַב "שֶׁעֲדַיִן לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ", מַשְׁמַע אֲבָל אִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ תּוּ הֲוֵי לֵהּ בֵּית־הַכִּסֵּא יָשָׁן לְכָל דִּינָיו. **וְאֵין** לְהַקְשׁוֹת עַל זֶה מִקְּרָא דִּכְתִיב "וְיָד תִּהְיֶה לְךָ וְגוֹ׳", וְהַיְנוּ מָקוֹם מְיֻחָד, הֲרֵי דְּהָיָה **שָׁם** הַזְמָנָה, וַאֲפִלּוּ הָכִי הִתִּירָה הַתּוֹרָה לְאַחַר שֶׁיְּכַסֶּה הַצּוֹאָה לְדַבֵּר שָׁם דִּבְרֵי־תוֹרָה, **וּכְמוֹ** שֶׁכָּתְבוּ תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּתוֹ בְּסוֹפוֹ, וּמַה עָדִיף כִּסּוּי מֵאִם פִּנָּה הַצּוֹאָה לְגַמְרֵי דְּאָסוּר? דְּיֵשׁ לוֹמַר **דְּשָׁם** לֹא הָיָה חָל **שֵׁם** הַזְמָנָה, כֵּיוָן **דְּהָיָה** יוֹדֵעַ בְּעֵת הַזְמָנָה שֶׁיִּהְיֶה צָרִיךְ תֵּכֶף לְכַסּוֹת[22]; אִי נַמִּי, כֵּיוָן דַּהֲוֵי לֵהּ לְכָל **אֶחָד וְאֶחָד** יָתֵד עַל אֲזֵנוֹ לַחְפֹּר תֵּכֶף וּלְכַסּוֹת, דּוֹמֶה זֶה לְמַה דִּמְבֹאָר בְּסִימָן פז סָעִיף־קָטָן א בְּמָגֵן־אַבְרָהָם עַיֵּן שָׁם, **וְגַם לֹא עָדִיף זֶה מִמָּקוֹם שֶׁהֻזְמַן לִקְבוּרָה וְהֵנִיחַ בּוֹ אֶת הַמֵּת בְּפֵרוּשׁ עַל דַּעַת** לְפַנּוֹתוֹ, דְּאִיתָא בְּטוּר־יוֹרֶה־דֵעָה סִימָן שסד דְּשָׁרֵי, וְהוּבָא לְעֵיל בְּמָגֵן־אַבְרָהָם סִימָן מב, עַיֵּן שָׁם: * **מֻתָּר לִקְרוֹת וְכוּ׳**. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְרוּרָה סָעִיף־קָטָן ז שֶׁכָּתַבְנוּ דַּאֲפִלּוּ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ה) עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה: (ו) ב״ח וּפְרִי חָדָשׁ: (ז) הט״ז וּמָגֵן־אַבְרָהָם וְחַיֵּי־אָדָם: (ח) פְּרִי־מְגָדִים: (ט) דֶּרֶךְ־הַחַיִּים: (י) פְּרִי־מְגָדִים: (יא) הט״ז וש״א: (יב) עַיֵּן אֵלִיָּה רַבָּה: (יג) פְּרִישָׁה: (יד) אַחֲרוֹנִים: (טו) מָגֵן־אַבְרָהָם: (טז) הַגְּרַ״ז: (יז) הַגְּרַ״ז וּפָשׁוּט:

עט מִי שֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ צוֹאָה בִּשְׁעַת קְרִיאָה, וּבוֹ ט׳ סְעִיפִים:

א [א]הָיְתָה (א) צוֹאַת אָדָם מֵאַחֲרָיו, צָרִיךְ לְהַרְחִיק (ב) *אַרְבַּע אַמּוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּלֶה הָרֵיחַ. [ב]אֲפִלּוּ אִם יֵשׁ

בְּאֵר הַגּוֹלָה

א בְּרָכוֹת כ״ה וּכְרַב חִסְדָּא הָרִי״ף וְרַבֵּנוּ יוֹנָה וְהָרֹא״שׁ וְהָרַשְׁבָּ״א ב הָרֹא״שׁ מֵהָא דִּירוּשַׁלְמִי אֲפִלּוּ בַּלַּיְלָה

בֵּאוּר הֲלָכָה

דְּמִדִּבְרֵי הַגָּ״ה בְּסִימָן צ סָעִיף כז מַשְׁמַע דִּבְדִיעֲבַד חוֹזֵר לְרֹאשׁ בִּתְפִלָּה עַל־יְדֵי שֶׁהָיָה, עַיֵּן בִּפְרִי חָדָשׁ שָׁם דְּחוֹלֵק עַל עִקַּר דִּין הַמְחַבֵּר; וְאַף דְּאֵין לִסְמֹךְ עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ מִקֹּדֶם, מִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד לְעִנְיַן לַחֲזֹר לְרֹאשׁ צָרִיךְ עִיּוּן, אַחֲרֵי דְּדַעַת הָרַשְׁבָּ״א וְהַתּוֹסָפוֹת לְהָקֵל לְכַתְּחִלָּה שֶׁלֹּא לְהַרְחִיק בְּאֶמְצַע תְּפִלָּה, וְאִם־כֵּן לֹא הָיָה אָז אָנוּס. וְאֶפְשָׁר דְּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לַחֲזֹר מִטַּעַם דִּבְלָאו הָכִי דַּעַת הָרִי״ף וְהָרַמְבַּ״ם דִּבִתְפִלָּה חוֹזֵר אַף בְּלֹא אֹנֶס, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן־אַבְרָהָם כְּעֵין זֶה בְּסִימָן סה סְעִיף־קָטָן ב, עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עַל הַבְּלִיעָה בְּקַרְקַע כְּדֵי לִגְמֹר כָּל הַתְּפִלָּה, נִרְאֶה לִי דְּאֶפְשָׁר דְּאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר לְרֹאשׁ[8] [כִּי בְּדִיעֲבַד יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל דַּעַת הָרַשְׁבָּ״א וְהַתּוֹסָפוֹת בְּרָכוֹת כ״ב עַמּוּד ב דִּבּוּר הַמַּתְחִיל מַמְתִּין, דִּסְבִירָא לְהוּ דְּאֵין צָרִיךְ לְהַרְחִיק כְּלָל כֵּיוָן שֶׁכְּבָר הוּא עוֹמֵד בִּתְפִלָּה, וְאִם־כֵּן לֹא הָיָה אָז אָנוּס, אִם לֹא שֶׁבִּפְסִיקָה עַד שֶׁיִּכְלוּ הַמַּיִם לְבַד הָיָה הַשִּׁעוּר כְּדֵי לִגְמֹר כֻּלָּהּ. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה וּלְקַמָּן בְּסִימָן צ סָעִיף כז בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם]. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֹלִי הַמְטַפְטֵף מִמֶּנּוּ תָּמִיד מֵי־רַגְלַיִם, עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן פ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה:

א **(א) צוֹאַת אָדָם.** אֲפִלּוּ אֵין מַגִּיעַ מִמֶּנָּה רֵיחַ רַע[1]. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן פב: **(ב) אַרְבַּע אַמּוֹת וְכוּ׳.** (א) דִּכְתִיב ״וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ״, וְקִבְּלוּ חֲזַ״ל שֶׁמַּחֲנֶה

אַעְתִּיק בְּכָאן הַקְדָּמָה לְסִימָן זֶה. וְעִקָּרָהּ הוּא מִלְּשׁוֹן הַפְּרִי־מְגָדִים בְּסִימָן זֶה וּבִשְׁאָר מְקוֹמוֹת, וְלִפְעָמִים בְּשִׁנּוּי לָשׁוֹן קְצָת כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּאֵר הֵיטֵב. אַךְ בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת בֵּרַרְתִּי הַדָּבָר, שֶׁיִּהְיֶה מַסְכֶּמֶת לְדִינָא גַּם לְפִי שְׁאָרֵי פּוֹסְקִים אַחֲרוֹנִים:

וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: בְּטֶרֶם שֶׁנָּבוֹא לְבָאֵר פֹּה בְּסִימָן זֶה וּבִשְׁאָר מְקוֹמוֹת הָעִקָּרִים מֵעִנְיָנִים אֵלּוּ, אַקְדִּים כָּאן הַקְדָּמָה הַכּוֹלֶלֶת הַנִּצְרֶכֶת מְאֹד לֵידַע אוֹתָהּ, וְהוּא: דַּע, דְּהַדִּין צוֹאָה נֶחֱלָק לַעֲשָׂרָה דִּינִים: (א) צוֹאָה מִלְּאַחֲרָיו וּמִצְּדָדִים. (ב) לְפָנָיו. (ג) בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה אוֹ נָמוּךְ עֲשָׂרָה. (ד) צוֹאָה בְּחֶדֶר אַחֵר וּפֶתַח פָּתוּחַ. (ה) צוֹאָה בַּעֲשָׁשִׁית. (ו) צוֹאָה בְּמַיִם. (ז) רֵיחַ רַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִקָּר. (ח) צוֹאָה עוֹבֶרֶת. (ט) דִּין מֵי־רַגְלַיִם וַעֲבִיט וּגְרַף שֶׁל רְעִי. (י) אַשְׁפָּה וְצוֹאַת בְּהֵמָה:

א. צוֹאָה מֵאַחֲרָיו אוֹ מִן הַצְּדָדִין **תּוֹךְ** אַרְבַּע אַמּוֹת, אָסוּר מִן הַתּוֹרָה לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְדַבֵּר דִּבְרֵי־תוֹרָה [אוֹ לְבָרֵךְ שׁוּם בְּרָכָה, הָרַמְבַּ״ן בְּלִיקוּטָיו], מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר ״וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ״, וְכָל תּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת חֲנִיָּה שֶׁל **אָדָם** הוּא. וְאִם קָרָא בְּמָקוֹם שֶׁרָאוּי לְהִסְתַּפֵּק וְאַחַר־כָּךְ מָצָא, חוֹזֵר וְקוֹרֵא[2], כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסוֹף סִימָן עו, עַיֵּן שָׁם: **ב.** צוֹאָה מִלְּפָנָיו, מַרְחִיק מְלֹא עֵינָיו. וּפְלִיגֵי בְּזֶה הָרֹא״שׁ וְהָרַשְׁבָּ״א: הָרַשְׁבָּ״א סוֹבֵר **דְּלָאו** דְּ״וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר״ קָאֵי נַמִּי **אַצּוֹאָה**; וּלְפִי זֶה יֵשׁ חֻמְרָא, דַּאֲפִלּוּ בְּחֶדֶר אַחֵר, כֹּל שֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ אָסוּר מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹ בְּעֶרְוָה, וְקֻלָּא אַלִּבָּא דְּרַשְׁבָּ״א, דְּחוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת, אַף שֶׁהוּא **בְּתוֹךְ** כִּמְלֹא עֵינָיו, הַרְהוּר מֻתָּר[3] כְּמוֹ בְּעֶרְוָה. וְהָרֹא״שׁ סְבִירָא לֵהּ דְּלָאו דְּ״וְלֹא יִרְאֶה״ קָאֵי רַק אַעֶרְוָה וְלֹא אַצּוֹאָה, וּבְצוֹאָה לֵיכָּא רַק אִסּוּר מִשּׁוּם ״מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ״. אִם־כֵּן קֻלָּא לְהָרֹא״שׁ, **דִּבְחֶדֶר אַחֵר אַף־עַל־פִּי** שֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ מֻתָּר, מִטַּעַם דְּגַלֵּי קְרָא דִּבִרְשׁוּת אַחֶרֶת לָאו מַחֲנֶיךָ הוּא; וּמַה דְּאָסוּר בְּחֶדֶר (אַחֵר) [אֶחָד] לְפָנָיו כִּמְלֹא עֵינָיו הוּא אוֹ מִטַּעַם אִסּוּר דְּרַבָּנָן, אוֹ גַּם מִן הַתּוֹרָה, דְּכֹל שֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ לְפָנָיו כִּמְלֹא עֵינָיו, בִּכְלַל חֲנִיָּה הוּא וְאָסוּר. וּלְפִי זֶה אִיכָּא חֻמְרָא לְהָרֹא״שׁ, דִּכְמְלֹא עֵינָיו אָסוּר אַף בְּהִרְהוּר מִדְּרַבָּנָן, אוֹ מִדְּאוֹרַיְתָא, דִּמְלֹא עֵינָיו מְקוֹם חֲנִיָּה הוּא. וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתוּב בִּפְרִי חָדָשׁ, הוּבָא בְּמִשְׁבְּצוֹת־זָהָב שָׁם, לֹא יִהְיֶה בָּזֶה חֻמְרָא לְהָרֹא״שׁ. וְהִנֵּה הַמִּשְׁבְּצוֹת־זָהָב **כָּתַב שָׁם עוֹד נַפְקָא־מִנָּהּ** בֵּין הָרֹא״שׁ לְהָרַשְׁבָּ״א וְחָזַר מִמֶּנָּה בְּסִימָן פא אוֹת ד בְּאֵשֶׁל־אַבְרָהָם, וּלְכָךְ לֹא הֶעְתַּקְתִּי: **ג.** צוֹאָה בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה אוֹ נָמוּךְ עֲשָׂרָה, דַּהֲוֵי רְשׁוּת אַחֶרֶת. לְהָרֹא״שׁ, אֲפִלּוּ רוֹאֶה שָׁרֵי, דְּלָאו דְּ״וְלֹא יִרְאֶה״ לֹא קָאֵי עָלָהּ, וּלְהָרַשְׁבָּ״א אָסוּר כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וּלְכֻלֵּי עָלְמָא מְהַנֵּי בָּזֶה עֲצִימַת עֵינַיִם כֵּיוָן שֶׁהוּא בִּרְשׁוּת אַחֵר, כֵּן כָּתַב הַמִּשְׁבְּצוֹת־זָהָב וְסָתַם פֹּה כְּהַמָּגֵן־אַבְרָהָם סְעִיף־קָטָן ח, וְשָׁם חָזַר מִזֶּה וּמַשְׁמַע דְּדַעְתּוֹ לְהַחְמִיר, וּבְמָקוֹם הַדְּחָק יֵשׁ לְהָקֵל [דה״ח]. וְאִם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה רֹחַב אַרְבָּעָה, יִתְבָּאֵר בִּפְנִים אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם: **ד.** צוֹאָה בְּחֶדֶר אַחֵר וּפֶתַח פָּתוּחַ, אוֹ צוֹאָה לִפְנֵי הַפֶּתַח אַף־עַל־פִּי שֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ, לְהָרֹא״שׁ שָׁרֵי וְאַף בִּדְלֵיכָּא דֶּלֶת, דְּלָאו דְּ״וְלֹא יִרְאֶה״ לֹא קָאֵי בְּכִהַאי גַּוְנָא, וְלֹא גָּרַע מִמַּה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּאוֹת ג, וּלְהָרַשְׁבָּ״א אָסוּר. וְאֶפְשָׁר דִּבְיֵשׁ דֶּלֶת, גַּם לְהָרַשְׁבָּ״א מֻתָּר מִטַּעַם דְּפֶתַח פָּתוּחַ כְּנָעוּל דָּמֵי, עַיֵּן שָׁם, אַךְ מִדִּבְרֵי הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ לֹא מַשְׁמַע הָכִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמִּשְׁבְּצוֹת־זָהָב בְּעַצְמוֹ, וְכֵן כָּל הָאַחֲרוֹנִים סְתָמוּ בָּזֶה וְלֹא חִלְּקוּ: **ה.** צוֹאָה בַּעֲשָׁשִׁית מֻתָּר, דִּבְכִסּוּי תַּלְיָא רַחֲמָנָא[4]. וּמַשְׁמַע מִפֵּרוּשׁ רַשִׁ״י וְהָרַמְבַּ״ם, דַּאֲפִלּוּ אִם אֵין הַצּוֹאָה מְכֻסָּה כְּלָל רַק מְחִצַּת זְכוּכִית מַפְסֶקֶת בֵּינֵיהֶם, זוֹ הִיא הַכִּסּוּי, וְלָאו דַּוְקָא שֶׁיְּכַסֶּה הַצּוֹאָה מִכָּל צְדָדֶיהָ. וַאֲפִלּוּ לְהַבַּ״ח, הֵבִיאוֹ הַטּ״ז סְעִיף־קָטָן ג, דְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ בָּעִינַן י׳ טְפָחִים עַל רֹחַב ד׳ טְפָחִים, בִּמְחִצָּה לֹא בָּעִינַן זֶה, וְכָל שֶׁיֵּשׁ הֶפְסֵק בֵּינוֹ לַצּוֹאָה שָׁרֵי[5] וַהֲוֵי הַכִּסּוּי [וּדְבָרָיו פְּשׁוּטִים מְאֹד. וְצָרִיךְ עִיּוּן עַל הָאֵלִיָּה רַבָּה בְּסִימָן פז שֶׁכָּתַב שָׁם לְעִנְיַן מִטָּה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה שֶׁמַּפְסֶקֶת בֵּינוֹ לַצּוֹאָה, דִּבְעִינַן שֶׁיְּהֵא מְחִצּוֹתֶיהָ מַגִּיעוֹת לָאָרֶץ מִכָּל הַצְּדָדִים, דִּלְפִי דִּבְרֵי הַפְּרִי־מְגָדִים הַנַּ״ל פָּשׁוּט הוּא דְּלֹא בָּעִינַן רַק בְּצַד הַמַּפְסִיק בֵּינוֹ לַצּוֹאָה, וְצָרִיךְ עִיּוּן[6]]. וְהִנֵּה, שִׁעוּר רֹחַב הַמְּחִצָּה לֹא זָכַר הַפְּרִי־מְגָדִים מְאוּמָה, וְעַיֵּן סִימָן פז בְּמָגֵן־אַבְרָהָם סְעִיף־קָטָן ד, דְּאִם הַמְּחִצָּה בְּבַיִת, בָּעִינַן שֶׁתְּהֵא חוֹצֶצֶת מִכֹּתֶל לְכֹתֶל, עַיֵּן שָׁם, וְאִם בְּשָׂדֶה, לֹא זָכַר שִׁעוּרָהּ. וְעַיֵּן בְּנִשְׁמַת־אָדָם כְּלָל ג שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה וְדַעְתּוֹ, דְּכָל שֶׁהִיא רֹחַב אַרְבָּעָה טְפָחִים חֲשִׁיבָה מְחִצָּה לְהַתִּיר כְּנֶגְדָּהּ[7] אֲבָל לֹא כְּנֶגֶד הָאֲוִיר, עַיֵּן שָׁם. עוֹד כָּתַב הַפְּרִי־מְגָדִים: אִם צוֹאָה בַּחוּץ וְרוֹאָהּ תּוֹךְ הַחַלּוֹן־זְכוּכִית, שָׁרֵי לְכֻלֵּי עָלְמָא, שֶׁהֲרֵי מְחִצַּת זְכוּכִית מַפְסֶקֶת בֵּינֵיהֶם. וַאֲפִלּוּ לְרַשְׁבָּ״א בְּסָעִיף ב דְּאוֹסֵר בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ, מִכָּל מָקוֹם כְּשֶׁיֵּשׁ מְחִצַּת זְכוּכִית שָׁרֵי: **הַשִּׁשִּׁי.** צוֹאָה בְּמַיִם לָאו כִּסּוּי הָוֵי[8]; אַף־עַל־גַּב דִּלְגַבֵּי עֶרְוָה הָוֵי כִּסּוּי, כִּבְסִימָן עה סְעִיף־קָטָן ח בְּמָגֵן־אַבְרָהָם, בְּצוֹאָה לֹא, כִּבְסִימָן עו מָגֵן־אַבְרָהָם סְעִיף־קָטָן ט, דִּכְתִיב ״וְכִסִּיתָ״ וְהַאי לָאו כִּסּוּי מִקְּרֵי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְגַבֵּי גִּלּוּי עֶרְוָה: **הַשְּׁבִיעִי.** רֵיחַ רַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִקָּר הֲרֵי כְּצוֹאָה מִן הַתּוֹרָה, עַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מִלְּאַחֲרָיו ד׳ אַמּוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּלָה הָרֵיחַ, וְאִם קָרָא חוֹזֵר וְקוֹרֵא. אַךְ לְעִנְיַן זֶה קִיל מִצּוֹאָה, דְּאִם הוּא בְּחֶדֶר אַחֵר, אַף דְּלֹא מְהַנֵּי הֶפְסֵק לְרֵיחַ רַע מִכָּל מָקוֹם הַרְחָקָה ד׳ אַמּוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּלָה **הָרֵיחַ אֵין צָרִיךְ**, רַק כָּל שֶׁאֵין מַגִּיעַ **לוֹ הָרֵיחַ** רַע מֻתָּר. וְאַף אִם בְּחֶדֶר שֶׁהוּא שָׁם הִגִּיעַ הָרֵיחַ רַע, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁלּוֹ לֹא הִגִּיעַ מֻתָּר, וְאִם מַגִּיעַ לוֹ הָרֵיחַ רַע, אָסוּר בָּזֶה רַק מִדְּרַבָּנָן, דְּהוּא חָשׁוּב רַק כְּרֵיחַ רַע שֶׁאֵין לוֹ עִקָּר דְּאִסּוּרוֹ רַק מִדְּרַבָּנָן וּכְדִלְקַמָּן [**וּפָסַק** כְּאֵלִיָּה רַבָּה וּפְרִישָׁה וְלֹא כִּלְבוּשׁ, וְכֵן הֶעְתִּיק הַדֶּרֶךְ־הַחַיִּים לַהֲלָכָה. אָמְנָם מִדִּבְרֵי הַגְּרָ״א בְּבֵאוּרוֹ עַל סָעִיף ב, דִּבּוּר הַמַּתְחִיל לְהָרֹא״שׁ וְכוּ׳, מַשְׁמַע דְּסוֹבֵר כִּלְבוּשׁ דְּאַף בְּהֶפְסֵק רְשׁוּת בָּעִינַן ד׳ אַמּוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּלָה הָרֵיחַ, וְכֵן הֶעְתִּיק הַחַיֵּי־אָדָם כְּלָל ג דִּין כב. אַחַר־כָּךְ מָצָאתִי בִּפְרִי־מְגָדִים גּוּפָא בְּאֵשֶׁל־אַבְרָהָם אוֹת יא וְטו וְטז שֶׁמְּצַדֵּד לוֹמַר דִּמְכֻסֶּה וְהַפְסָקַת רְשׁוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן בָּעִינַן ד׳ אַמּוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּלָה הָרֵיחַ, וּלְבַסּוֹף נִשְׁאַר בְּצָרִיךְ עִיּוּן. וְגַם לְעִנְיַן מְכֻסֶּה סוֹתֵר הַפְּרִי־מְגָדִים אֶת עַצְמוֹ וּמַשְׁמַע שֶׁחָזַר בּוֹ, דִּבְסִימָן עו אוֹת א בְּאֵשֶׁל־אַבְרָהָם מַשְׁמַע דְּסוֹתֵם כְּהָרַשְׁבָּ״א דִּמְכֻסֶּה מִקְּרֵי רֵיחַ רַע שֶׁאֵין לוֹ עִקָּר, וְאֵין צָרִיךְ רַק עַד מָקוֹם שֶׁיִּכְלֶה הָרֵיחַ, וּבְסוֹף סִימָן זֶה בְּמִשְׁבְּצוֹת־זָהָב חָזַר בּוֹ וְנִשְׁאַר בְּצָרִיךְ עִיּוּן, וְכֵן בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א הַנַּ״ל מַשְׁמַע דְּזֶה חָשִׁיב רֵיחַ רַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִקָּר [אַךְ לֹא אָבִין מַה שֶּׁכָּתַב: וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַשְׁבָּ״א, הֲלֹא הָרַשְׁבָּ״א כָּתַב דִּמְכֻסֶּה מִקְּרֵי רֵיחַ רַע שֶׁאֵין לוֹ עִקָּר], וְכֵן בְּחַיֵּי־אָדָם דִּין הַנַּ״ל, וּבְדֶרֶךְ־הַחַיִּים דִּין כט מַשְׁמַע גַּם־כֵּן שֶׁפּוֹסֵק כְּהָרוֹקֵחַ דִּמְכֻסֶּה מִקְּרֵי רֵיחַ רַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִקָּר, וְכֵן בְּסֵפֶר הָאֶשְׁכּוֹל גַּם־כֵּן דַּעְתּוֹ כֵּן]: **הַשְּׁמִינִי.** צוֹאָה עוֹבֶרֶת וְאֵין עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, גַּם־כֵּן הוּא דִּין־תּוֹרָה, כֵּן מַשְׁמַע בַּגְּמָרָא, וּפָסַק הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ בְּע״ו סָעִיף ג דִּלְפָנָיו כִּמְלֹא עֵינָיו וּלְאַחֲרָיו ד׳ אַמּוֹת. וּמֵהָרַמְבַּ״ם מַשְׁמַע, וְהַבַּ״ח פָּסַק כֵּן, דְּאַף מִלְּפָנָיו דַּי בְּד׳ אַמּוֹת[9]: **הַתְּשִׁיעִי.** מֵי־רַגְלַיִם, מִן הַתּוֹרָה אָסוּר רַק נֶגֶד הָעַמּוּד, הָא שׁוֹתֵת וְכָל־שֶׁכֵּן מֵאַרְעָא, מִדְּרַבָּנָן[10], מִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִמֵּי־רַגְלַיִם כִּמְלֹא עֵינָיו לְפָנָיו, וּלְאַחֲרָיו ד׳ אַמּוֹת; וְכָל זֶה כְּשֶׁאֵין מַסְרִיחִין, הָא כְּשֶׁמַּסְרִיחִין, מִדִּין־תּוֹרָה אָסוּר: **הָעֲשִׂירִי.** אַשְׁפָּה שֶׁרֵיחָהּ רַע וּנְבֵלָה שֶׁמַּסְרַחַת וְכָל דָּבָר כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, דִּינוֹ כְּצוֹאָה וּמִן הַתּוֹרָה אָסוּר [אַף דִּבְפְרִי־מְגָדִים לֹא נִזְכַּר רַק סְתָם אַשְׁפָּה וּנְבֵלָה וְכָל דָּבָר הַמַּסְרִיחַ, מִכָּל מָקוֹם יָדוּעַ לְהַמְעַיֵּן הֵיטֵב בַּהֲלָכָה זוֹ דִּסְתָם אַשְׁפָּה אֵינוֹ בִּכְלָל זֶה, רַק כְּשֶׁיָּדוּעַ שֶׁרֵיחָהּ רַע, דְּאִי לָאו הָכִי אִסּוּרָהּ רַק מִשּׁוּם **דִּסְתָמָא יֵשׁ בָּהּ צוֹאָה וּמֵי־רַגְלַיִם, אֲבָל כְּשֶׁיָּדוּעַ שֶׁאֵין בָּהּ אֵין צָרִיךְ** לְהַרְחִיק, וְכֵן בְּכָל דָּבָר הַמַּסְרִיחַ אֵינָהּ רַק כְּשֶׁהוּא כַּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ שֶׁרֵיחַ רַע שֶׁלָּהֶן חָזָק וְאֵין דַּרְכָּן לִפָּסֵק מְהֵרָה, וּכְפִי הַסְכָּמַת הַמָּגֵן־אַבְרָהָם בִּסְעִיף־קָטָן יג, הָא לָאו הָכִי אֵין צָרִיךְ לְהַרְחִיק רַק עַד שֶׁיִּכְלֶה הָרֵיחַ, כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי]. וְהוּא הַדִּין עֲבִיט שֶׁל מֵי־רַגְלַיִם וּגְרַף שֶׁל רְעִי נַמִּי מִן הַתּוֹרָה אָסוּר. וּלְעִנְיַן צוֹאַת בְּהֵמָה וְחַיָּה, יְבֹאַר בְּסוֹף הַסִּימָן. וְרֵיחַ רַע שֶׁאֵין לוֹ עִקָּר, אָסוּר רַק מִדְּרַבָּנָן, כֵּן מְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי הָרַמְבַּ״ן וּבֵאוּרוֹ וְדִינָיו, עַיֵּן בְּסוֹף הַסִּימָן. וּמְכֻסֶּה וְרֵיחוֹ נוֹדֵף, עַיֵּן לְעֵיל **בְּאוֹת ז**:

* **אַרְבַּע אַמּוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּלֶה הָרֵיחַ.** עַיֵּן בְּנִשְׁמַת־אָדָם כְּלָל ג שֶׁכָּתַב, דְּמִמָּקוֹם שֶׁכָּלֶה הָרֵיחַ הוּא רַק מִדְּרַבָּנָן, עַל־כֵּן בְּדִיעֲבַד אֵין חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל, עַיֵּן שָׁם; וּמִלְּבוּשׁ וּפְרִי־מְגָדִים

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(א) לְבוּשׁ וּפְרִי־מְגָדִים:

הִלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן עט

ביאורים ומוספים

[משנ״ב ס״ק ז]

נִרְאֶה לִי דְּאֶפְשָׁר דְּאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר לְרֹאשׁ(8).

8) לגבי מי שעומד בתפילה והפסיק כדי לעשות צרכיו, ועל ידי זה שהה כדי לגמור את כולה, כתב בביה״ל לקמן (סי׳ צב ס״ב ד״ה יותר) שלכל הדעות חוזר לראש.

סִימָן עט

מִי שֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ צוֹאָה בִּשְׁעַת קְרִיאָה

[משנ״ב ס״ק א]

אֲפִלּוּ אֵין מַגִּיעַ מִמֶּנָּה רֵיחַ רָע(1).

1) ואם מחזיק בידו או על בגדו דבר שנודף ממנו ריח טוב, כדי להתגבר על ריח רע היוצא ממנו, כתב בשו״ת מהרש״ם (ח״ב סי׳ לח) והביאו בשו״ת מנחת יצחק (ח״ח סי׳ ט) שאם הריח הטוב גובר על הריח הרע הרי זה מותר בתורה ותפילה. וכן כתב הבן איש חי (שנה א פ׳ בא אות כח) שאם יש ריח רע המעכבו מללמוד יכול לשרוף שם איזה דבר שריח העשן שלו מבטל את הריח הרע, ומותר ללמוד שם. מאידך, השלמי צבור (מהרי״י אלגאזי, דיני נטילת ידים שחרית ס״ה עמ׳ כא) כתב שלא מועיל להעביר ריח רע על ידי בשמים, כיון שאין זה נקרא ׳מחניך קדוש׳. והגרי״ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה עב) הורה שיתכן שלא יועיל לבטל ריח רע של צואה על ידי בושם, כיון שאין זה נחשב אלא כסתימת האף.

ולגבי חולה שיש פתח בבטנו ותלוי שם כיס שלתוכו יוצאת הצואה, דעת הגרש״ז אויערבך (שולחן שלמה ערכי רפואה ח״ב עמ׳ רל הע׳ ג) ושו״ת מנחת יצחק (ח״ו סי׳ יב) שלאחר שינקה את המקום ויכסנו יכול ללמוד תורה ולהתפלל, אף על פי שלא ימלט מריח רע כיון שבכיס יש צואה. ובשו״ת שבט הלוי (ח״ג סי׳ יז) כתב, שכדי שלא יתבטל מתורה ותפילה יש להקל שישים בושם המבטל את הריח הרע.

[ביה״ל בהקדמה אות א]

וְאִם קָרָא בְּמָקוֹם שֶׁרָאוּי לְהִסְתַּפֵּק וְאַחַר־כָּךְ מָצָא, חוֹזֵר וְקוֹרֵא(2).

2) ואם קרא והלך מבלי לבדוק ואינו יכול לחזור ולבדוק, כתב לעיל (סי׳ עו ס״ח ד״ה קרא) שהפמ״ג נשאר בצ״ע בזה, והישועות יעקב (ס״ק ב) מסיק להלכה שאם הוא מקום שיש בו חזקת צואה כגון אשפה, יש להחמיר שיחזור ויקרא, אבל במקום שאין בו חזקת צואה, אינו חוזר וקורא.

[ביה״ל בהקדמה אות ב]

דְּחוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת, אַף שֶׁהוּא בְּתוֹךְ כִּמְלֹא עֵינָיו, הַרְהוּר מֻתָּר(3).

3) ולענין שמיעת ברכה מאחר כדי לצאת בה ידי חובה מדין ׳שומע כעונה׳, כתב במשנ״ב לעיל (סי׳ עה ס״ק כט) שאינו מועיל, כיון שהוא עצמו לא יכול לענות.

[ביה״ל בהקדמה אות ה]

דִּבְכִסּוּי תַּלְיָא רַחֲמָנָא(4).

4) ועל ידי כסוי הצואה נחשב מחניך לקדוש, אבל אם מכסה את עצמו בסדין, כתב בשו״ת שלמת חיים (סי׳ צז) שכנראה שאינו מועיל, כיון שאין מחנהו קדוש.

[ביה״ל שם]

וְכָל שֶׁיֵּשׁ הֶפְסֵק בֵּינוֹ לַצּוֹאָה שָׁרֵי(5).

5) ואנשים העומדים זה אצל זה, כתב במשנ״ב לקמן (סי׳ שסב ס״ק לח) שהם כמחיצה ונחשבים הפסק להתיר לדבר דברי תורה בנגד מקום שאינו נקי, והוסיף בשעה״צ שם (ס״ק כא) שמועיל אפילו אם יודעים שהעמידם לשם כך. ואותם אנשים העומדים סביב המקום המטונף, כתב הפתח הדביר (סי׳ פז ס״ק ב) שאסורים לומר דברי קדושה אף כשמחזירים את פניהם מהצואה, מאידך, בשו״ת הר צבי (או״ח ח״א סי׳ פו) הסתפק באופן זה אם הם נחשבים מחיצה גם לגבי עצמם, ונשאר בצ״ע. וראה מה שכתבנו עוד במשנ״ב להלן (ס״ק כג).

[ביה״ל שם]

דִּלְפִי דִּבְרֵי הַפְּרִי־מְגָדִים הַנַּ״ל פָּשׁוּט הוּא דְּלָא בָּעִינַן רַק כְּצַד הַמַּפְסִיק בֵּינוֹ לַצּוֹאָה, וְצָרִיךְ עִיּוּן(6).

6) ולענין וילון המצוי בבתי חולים ואינו מגיע תוך שלשה טפחים לקרקע, כתב הגרש״ז אויערבך (נשמת אברהם או״ח מהדו׳ תשס״ז, עמ׳ פו הע׳ ט 2), שמותר לאדם הנמצא מהעבר האחד של הוילון להתפלל, כל עוד לא מגיע אליו ריח רע מהצואה שבעברו האחר של הוילון. ואף על פי שאין לוילון זה דין מחיצה המתרת, מ״מ נראה שנחשב כיסוי, כיון שלמעשה מכסה את הצואה או את העביט מעיני כל אדם. מאידך, דעת הגרי״ש אלישיב (אבני חשן ח״ג עמ׳ שעה ובשו״ת ציץ אליעזר ח״ב סי׳ יא), שכיון שאינו מגיע תוך שלשה טפחים לרצפה, אין לומר דברים שבקדושה כאשר מעבר לוילון יש גרף של צואה או מי רגלים.

[ביה״ל שם]

דְּכָל שֶׁהִיא רֹחַב אַרְבָּעָה טְפָחִים חֲשִׁיבָה מְחִצָּה לְהַתִּיר כְּנֶגְדָּהּ(7).

7) ובשיעור גובה המחיצה, כתב לקמן (סי׳ פז ס״ג ד״ה מֻתָּר) שצריך שתהיה גבוהה עשרה טפחים.

[ביה״ל בהקדמה אות ו]

צוֹאָה בְּמַיִם לָאו כִּסּוּי הָוֵי(8).

8) כלומר במים צלולים, אולם במים עכורים, כתב במשנ״ב לעיל (סי׳ עו ס״ק כא) שנחשבים לכיסוי. ואם קרשו המים והפכו לגלד וכפור, כתב במשנ״ב לקמן (סי׳ פב ס״ק א) שיש לומר שנחשבים לכיסוי, ולענין שלג כתב (שם) שנחשב לכיסוי.

[ביה״ל בהקדמה אות ח]

וּמֵהָרַמְבַּ״ם מַשְׁמַע, וְהַבַּ״ח פָּסַק כֵּן, דְּאַף מִלְּפָנָיו דַּי בְּד׳ אַמּוֹת(9).

9) בביאור מחלוקתם, כתב הפמ״ג (משב״ז ס״ק א בדין הח׳) שהב״ח סובר שחוץ לארבע אמות אינו נחשב מחנהו ואינו אסור אלא מדרבנן, והם לא גזרו בצואה עוברת על יותר מארבע אמות גם כשהיא לפניו, ואילו הב״י סובר שכל מלא עיניו הוא מחנהו ואסור מדאורייתא, ועל כן גם בצואה עוברת אסור. וכתב המשנ״ב לעיל (סי׳ עו ס״ק ח) שלכתחילה יש להחמיר בכך.

[ביה״ל בהקדמה אות ט]

הָא שׁוֹתֶת וְכָל־שֶׁכֵּן מֵאַרְעָא, מִדְּרַבָּנָן(10).

10) ולגבי שותת, הביא במשנ״ב לעיל (סי׳ עו ס״ק כו) את דעת הגר״ח צאנזאר שמפקפק בזה. ואם ימתין עד שיפסיקו לשתות על רגליו יעבור זמן תפילה, צירף בביה״ל לעיל (סי׳ עח ס״א ד״ה היה) את דעת הגר״ח צאנזאר שכנגד מי רגלים שותתים אסור להתפלל מדאורייתא, והחמיר שלא יתפלל.